

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizărilor nr. 129g/2023 și nr. 166g/2023

privind excepția de neconstituționalitate a
articolului 63 alin. (1) din Codul contravențional
(*neîndeplinirea obligațiilor de educare a copilului*)

CHIȘINĂU
31 octombrie 2023

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Nicolae ROȘCA, *Președinte*,
dnei Domnica MANOLE,
dnei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dnei Iulia Vartic, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizările înregistrate la 12 mai 2023 și la 16 iunie 2023,
Examinând admisibilitatea sesizărilor menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 31 octombrie 2023, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate a articolului 63 alin. (1) din Codul contravențional, ridicate de dl avocat Veaceslav Dandeuș, în interesele dnei Viorica Liuft, în dosarul nr. 4r-67/2023, și, respectiv, în interesele dnei Oxana Bulgar, parte în dosarul nr. 4r-39/2023, ambele pendinte la Curtea de Apel Comrat.

2. Sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate de două complete de judecători de la Curtea de Apel Comrat, pe baza articolului 135 alin. (1) lit. a) și lit. g) din Constituție.

3. Având în vedere identitatea de obiect a sesizărilor și a motivelor care stau la baza criticilor de neconstituționalitate a articolului 63 alin. (1) din Codul contravențional, Curtea a decis conexarea lor într-un singur dosar, pe baza articolului 43 din Codul jurisdicției constituționale, atribuindu-i numărul 129g/2023.

ÎN FAPT

Dosarul nr. 4r-67/2023 (sesizarea nr. 129g/2023)

4. La 21 februarie 2020, dna Viorica Liuft a fost sancționată pe baza articolului 63 alin. (1) din Codul contravențional, pentru că fiul său minor a lovit un alt copil în incinta școlii.

5. Prin hotărârea Judecătoriei Comrat, sediul central, din 30 iunie 2020, dna Viorica Liuft a fost găsită vinovată de neîndeplinirea obligațiilor de întreținere, de educare și de instruire a copilului. Această hotărâre a fost contestată în fața Curții de Apel Comrat, care, prin decizia sa din 8 octombrie 2020, a casat-o integral și a trimis cauza la re judecare în prima instanță.

6. Prin hotărârea Judecătoriei Comrat, sediul Ceadâr-Lunga, din 1 februarie 2023, cauza contravențională a fost încetată din cauza expirării termenului de prescripție de tragere la răspundere contravențională. Această

hotărâre a fost contestată cu recurs, fiind trimisă, potrivit competenței, Curții de Apel Comrat.

7. La 3 mai 2023, în cadrul ședinței de judecată, dl avocat Veaceslav Dandeuș a ridicat, în interesele dnei Viorica Liuft, excepția de neconstituționalitate a articolului 63 alin. (1) din Codul contravențional.

8. Printr-o încheiere din aceeași dată, completul de judecată format din dnii Andrei Mironov și Dmitrii Fujenco și dna Ludmila Caraianu de la Curtea de Apel Comrat a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a sesizat Curtea Constituțională, în vederea examinării acesteia.

Dosarul nr. 4r-39/2023 (sesizarea nr. 166g/2023)

9. La 26 februarie 2020, dna Oxana Bulgar a fost sancționată pentru îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor părintești de educare a copilului, deoarece copiii ei au lovit un alt copil la pauza dintre reprizele cercului de dansuri pe care îl frecventau.

10. Prin hotărârea Judecătoriei Comrat, sediul central, din 23 iunie 2021, procesul-verbal cu privire la contravenție a fost declarat nul și cauza contravențională a fost încetată. Această hotărâre a fost contestată cu recurs de către agentul constatat și de avocatul pretinsei victime.

11. Prin decizia Curții de Apel Comrat din 7 decembrie 2021, a fost casată integral hotărârea contestată, iar cauza a fost trimisă la rejudicare la prima instanță.

12. Prin hotărârea Judecătoriei Comrat, sediul central, din 27 decembrie 2022, cauza contravențională în privința dnei Oxana Bulgar a fost încetată din cauza expirării termenului de tragere la răspundere contravențională. Această hotărâre a fost contestată cu recurs la Curtea de Apel Comrat.

13. La 29 mai 2023, în cadrul ședinței de judecată, dl avocat Veaceslav Dandeuș a ridicat, în interesele dnei Oxana Bulgar, excepția de neconstituționalitate a articolului 63 alin. (1) din Codul contravențional.

14. Printr-o încheiere din aceeași dată, completul de judecată format din dnii Dmitrii Fujenco, Grigori Colev și Ștefan Starciuc de la Curtea de Apel Comrat a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a sesizat Curtea Constituțională, în vederea examinării acesteia

A. Legislația pertinentă

15. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 22 Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]”

DECIZIE DE INADMISSIBILITATE A SESIZĂRILOR NR. 129G/2023 ȘI NR.
166G/2023

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 48
Familia

„[...]”

(2) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între bărbat și femeie, pe egalitatea lor în drepturi și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor.

[...]”

Articolul 54
Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

16. Prevederile relevante ale Codului contravențional, adoptat prin Legea nr. 218 din 24 octombrie 2008:

Articolul 63
Neîndeplinirea obligațiilor de întreținere, de educare și de instruire a copilului

„(1) Neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare de către părinți sau de către persoanele care îi înlocuiesc a obligațiilor de întreținere, de educare și de instruire a copilului

se sancționează cu amendă de la 6 la 15 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 15 la 25 de ore.

[...]”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului sesizărilor

17. Autorul sesizărilor afirmă că norma contestată este imprevizibilă și, astfel, încalcă principiul legalității incriminării. În special, autorul susține că nu există criterii concrete pentru a califica o faptă pe baza articolului 63 alin. (1) din Codul contravențional.

18. Totodată, în lipsa reglementării precise a obligațiilor de educare și de instruire a copilului, părintele nu poate fi sancționat pentru neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a acestora.

19. Mai mult, autorul susține că părinții au dreptul să-și educe și instruiască copiii conform propriilor convingeri. Astfel, norma contestată îi oferă o marjă discreționară largă agentului constator și instanței de judecată la aprecierea caracterului corespunzător al îndeplinirii obligațiilor părintești.

20. În fine, autorul susține că articolul 63 alin. (1) din Codul contravențional este contrar articolelor 22, 23 și 54 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

21. În această cauză, Curtea va verifica respectarea condițiilor de admisibilitate a unei sesizări, stabilite în jurisprudența sa constantă.

22. Excepțiile de neconstituționalitate, ridicate de avocatul părților în procese, sunt formulate de subiectele cărora li s-a conferit acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

23. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor Parlamentului, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul contravențional, ține de competența Curții Constituționale.

24. Excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate în două cauze contravenționale în care se examinează legalitatea procesului-verbal de sancționare pentru îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor de educare a copilului. Curtea admite că norma contestată poate fi aplicată la soluționarea cauzelor în care au fost ridicate excepțiile de neconstituționalitate.

25. Obiectul excepțiilor de neconstituționalitate îl reprezintă articolul 63 alin. (1) din Codul contravențional. Curtea reține că acesta nu a constituit anterior obiect al controlului de neconstituționalitate.

26. În sesizări, autorul afirmă că norma contestată este contrară articolelor 22 (*neretroactivitatea legii*), 23 (*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*) și 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*) din Constituție.

27. Articolul 22 din Constituție garantează împreună cu articolul 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului principiul legalității incriminării și a pedepsei penale (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). De asemenea, potrivit jurisprudenței Curții, articolele 1 alin. (3), 22 și 23 din Constituție garantează standardul calității legii penale substanțiale (a se vedea DCC nr. 97 din 12 iulie 2022, § 26).

28. Curtea observă că norma contestată sub aspectul invocat de autorul sesizărilor operează cu un termen general, *i.e.* obligații de educare și de instruire a copilului. În acest sens, Curtea notează că, deși certitudinea este dezirabilă la redactarea legilor, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă. Astfel, formularea legilor nu poate prezenta o precizie absolută (a se vedea DCC nr. 179 din 15 decembrie 2022, § 23).

29. Curtea Europeană a recunoscut în mod constant faptul că multe legi sunt redactate în termeni generali, iar interpretarea și aplicarea lor fac obiectul practicii judiciare. Multe legi utilizează, prin natura lucrurilor, formule mai

mult sau mai puțin vagi, ale căror interpretare și aplicare depind de practică (a se vedea *Sekmadienis LTD. v. Lituania*, 30 ianuarie 2018, § 64).

30. Deși nu a precizat vreodată întinderea obligațiilor de educare a copiilor, capacitatea educațională și emoțională a părinților reprezintă o chestiune importantă în analiza caracterului necesar al decăderii din drepturile părintești efectuată de Curtea Europeană (a se vedea *Wallová și Walla v. Republica Cehă*, 26 octombrie 2006, §§ 72-73).

31. În cauza *Achim v. România*, 24 octombrie 2017, Curtea Europeană a considerat legitime dubiile autorităților naționale referitoare la capacitatea reclamanților de a-și crește și educa copiii și maniera în care aceștia își îndeplineau obligațiile părintești. La modul concret, Curtea Europeană a notat că întârzierile de dezvoltare provocate de lipsa stimulării cognitive și de contactul limitat cu alte persoane, comportamentele anxioase ale copiilor care le-au fost transmise, în opinia tribunalului districtual, de către părinții lor și starea precară de sănătate a mezinului justificau temerile autorităților privind absența unui progres adecvat de dezvoltare și educațional al copiilor (a se vedea § 103).

32. Totuși, deși obligațiile de educare a copilului nu pot fi încadrate într-o definiție precisă, există principii aplicabile. Pentru Curtea Europeană, elementul decisiv în acest domeniu îl reprezintă chestiunea asigurării unui echilibru corect între interesele concurente – cele ale copilului, ale părinților și ale ordinii publice – astfel încât să se încadreze în marja de apreciere oferită statelor în acest domeniu. Totuși, interesele superioare ale copilului trebuie avute în vedere în mod prioritar și pot, în funcție de natura și importanța acestora, să le depășească pe cele ale părinților (a se vedea *Achim v. România*, 24 octombrie 2017, § 92).

33. Totodată, articolul 29 alin. (1) din Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989, în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993, prevede că educația copilului trebuie să fie îndreptată spre dezvoltarea respectului pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului și pentru principiile consacrate în Carta Națiunilor Unite. Potrivit Comentariului general nr. 1 la Convenția cu privire la drepturile copiilor, valorile prevăzute în articolul 29 alin. (1) reprezintă mai mult decât un inventar sau o listă a obiectivelor pe care educația trebuie să le urmărească, iar promovarea și realizarea acestor valori trebuie să aibă loc în cadrul familiei, însă școlile și comunitățile joacă, de asemenea, un rol important (a se vedea Comentariul general nr. 1 (2001): Scopurile educației, CRC/GC/2001/1, §§ 6 și 13).

34. Curtea observă că articolul 48 alin. (2) din Constituție prevede că familia se întemeiază pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor.

35. În acest sens, Curtea observă că prin Ordinul Ministerului Educației nr. 1090 din 29 decembrie 2016 au fost aprobate Instrucțiuni privind evaluarea și dezvoltarea comportamentului elevilor din învățământul primar și secundar. Potrivit acestor instrucțiuni, în cazul în care dirigintele sau învățătorul identifică un comportament problematic, inclusiv atunci când sunt comise acțiuni de violență, acesta trebuie să parcurgă pași concreți. În primul

rând, învățătorul sau dirigintele trebuie să comunice cu elevul și să identifice motivele și factorii comportamentului problematic. În consecință, învățătorul sau dirigintele va elabora o modalitate optimă de intervenție. Dacă comportamentul problematic continuă, învățătorul sau dirigintele trebuie să apeleze la ajutorul părinților / reprezentanților legali ai elevului, iar dacă aceștia nu manifestă receptivitate, la asistența psihologului școlar sau a specialiștilor Serviciului de asistență psihopedagogică. Dacă comportamentul problematic al elevului este determinat de mediul familial abuziv, învățătorul sau dirigintele trebuie să informeze în mod obligatoriu coordonatorul acțiunilor de prevenire, identificare, raportare și referire a cazurilor de abuz, neglijare, exploatare și trafic al copilului (a se vedea pct. 20 din Instrucțiunile privind evaluarea și dezvoltarea comportamentului elevilor din învățământul primar și secundar).

36. Așadar, Curtea observă că comportamentul problematic al unui copil nu este perceput, în mod automat, ca o chestiune imputabilă părintelui sau reprezentantului legal. Pot exista factori și situații diverse care să-i provoace copilului un comportament problematic. De exemplu, Instrucțiunile privind evaluarea și dezvoltarea comportamentului elevilor din învățământul primar și secundar prevăd că manifestarea comportamentului problematic poate servi ca un mecanism de apărare, de adaptare și de integrare în grup.

37. În acest sens, potrivit Ghidului metodic cu privire la prevenirea violenței în instituția de învățământ, elaborat de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării în 2017, este important ca în situațiile de abuz în mediul școlar, cadrele didactice să identifice circumstanțele în care a avut loc abuzul, să abordeze și, dacă este necesar, să sancționeze, conform regulamentului instituției, orice act de violență între elevi. Astfel, o modalitate eficientă de încetare a violenței poate fi aplicarea unor măsuri disciplinare prevăzute de regulamentul școlii, *i.e.* observația, mustrarea, transferul temporar în altă clasă, anunțarea poliției, exmatricularea din instituția de învățământ.

38. În acest context, Curtea menționează că, având în vedere caracterul de *ultima ratio* al legii contravenționale, care reprezintă o lege cu caracter penal (a se vedea DCC nr. 74 din 6 iunie 2023, § 29), nu toate conduitele subiecților articolului 63 alin. (1) din Codul contravențional (*i.e.* părinții sau persoanele care îi înlocuiesc) trebuie sancționate contravențional.

39. Astfel, Curtea notează că răspunderea pentru neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor de educare, atunci când fapta se manifestă prin comportamentul problematic al copilului la școală, trebuie stabilită în funcție de cauza comportamentului. În acest sens, Curtea notează că în cauza *N.P. v. Republica Moldova*, 6 octombrie 2015, Curtea Europeană a constatat încălcarea articolului 8 din Convenție inclusiv pentru lipsa unei analize aprofundate din partea tribunalelor naționale cu privire la faptul dacă caracterul inadecvat al educației copilului era imputabil incapacității sau refuzului reclamantei de a-i oferi îngrijirea necesară (a se vedea § 79).

40. Prin urmare, Curtea reține că aspectele dubioase cu privire la neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor de educare a copilului urmează a fi clarificate de agentul constatator și de instanța de judecată, ținând cont de circumstanțele precise ale fiecărui caz particular.

41. Pentru că nu a constatat existența unei ingerințe în drepturile invocate de autorul sesizărilor, Curtea menționează că nu este necesar să analizeze caracterul proporțional al acesteia pe baza articolului 54 din Constituție.

42. Pe baza celor menționate supra, Curtea constată că sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate sunt inadmisibile și nu pot fi acceptate pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibile* sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate a articolului 63 alin. (1) din Codul contravențional, ridicate de dl avocat Veaceslav Dandeu, în interesele dnei Viorica Liuft, în dosarul nr. 4r-67/2023, și, respectiv, în interesele dnei Oxana Bulgar, parte în dosarul nr. 4r-39/2023, ambele pendinte Curtea de Apel Comrat.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Nicolae ROȘCA

Chișinău, 31 octombrie 2023
DCC nr. 147
Dosarul nr. 129g/2023